

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää esitysluonnosta kannatettavana ja kokee ehdotuksen sisältävän monia myönteisiä uudistuksia, erityisesti sähköisen arkistoinnin, tiedonhallinnan ja tietosuojan yhteensovittamisen osalta. Käsitteiden yhdenmukaistaminen ja selkeyttäminen sekä digitaalisten prosessien painottaminen ovat merkittäviä kehitysaskelaita.

Liikenne- viestintävirasto esittää seuraavat lakiehdotuksesta esiin nousseet huomiot.

Jatkuvasti ylläpidettävien tietovarantojen arkistointi

Liikenne- ja viestintävirasto toivoo, että esityksessä tuotaisiin esille selkeä ratkaisumalli tai ohjeistus siitä, miten jatkuvasti ylläpidettävää tietovarantoa tulisi arkistoida. Esitysluonnoksesta jää tulkinnanvaraiseksi se, miten toimitaan tilanteissa, jossa tietoyksiköjä muodostuu ja poistuu, ja kunkin tietoyksikön elinkaaren aikana siihen liitettyjen tietojen määrä ja sisältö ovat jatkuvassa muutoksessa.

Rekisterinpitäjän vastuut ja velvoitteet

Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että uudistuksen yhteydessä olisi tärkeää varmistaa, että rekisteröityjen oikeudet ja rekisterinpitäjyyden vastuut on esitetty selkeästi. Tämä on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa aineisto siirretään Kansallisarkistoon tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitetun säilytysajan puitteissa ja rekisterinpitäjän vastuu siirtyy Kansallisarkistolle lakiluonnoksen 13 §:n mukaisesti.

Näissä tilanteissa rekisterinpitäjyyden määräytyminen vaikuttaa olennaisesti henkilötietojen käsittelyyn ja rekisterinpitäjän vastuisiin. Toimintamalli tarkoittaisi, ettei rekisteröidyllä olisi käytettävissään kaikkia tietosuoja-asetuksessa säädettyjä oikeuksia verrattuna siihen, että alkuperäinen rekisterinpitäjä säilyttäisi asiakirjoja säilytysajan päättymiseen saakka.

Myös julkisuuslain mukainen tietojen luovuttaminen julkisista asiakirjoista siirtyisi nykyistä varhaisemmassa vaiheessa Kansallisarkiston tehtäväksi ja asiakirjapyyntöjen käsittelyn määräajat pidentyisivät 18 §:ssä ehdotetulla tavalla. Tämä voisi osaltaan heikentää julkisuusperiaatteen toteutumista.

Siirtymäsäännökset

Liikenne- ja viestintävirasto esittää huomiona sen, ettei lakiehdotus ota kantaa siirtymäajan säännöksiin, mikä voi aiheuttaa painetta toimijoille, jotka tarvitsevat sopeutumisaikaa lain voimaantulon jälkeen. Yleisesti on hyvä tiedostaa, että samalla kun lakiuudistus tuo toivottua selkeyttä, saattaa sen toimeenpano vaatia investointeja, laajamittaista toimintamallien tarkastelua ja prosessien yhteensovittamista, mikä lisää virastojen ja muiden toimijoiden työtaakkaa siirtymävaiheessa.

Arkistointivaatimusten vastuu ja toimeenpano

Liikenne- ja viestintävirasto toivoo, että lain toimeenpanon osalta olisi mahdollisimman selkeää tiedon keruusta vastuussa olevan toimijan suhde muihin tiedon käsittelytoimiin ja arkistointivaatimuksen kohdistamiseen tämän perusteella. Nykyisellään esitys jättää epäselväksi kohdistuuko arkistointivaatimus vain tiedon alkuperäiseen kerääjään vai myös niihin viranomaisiin ja muihin toimijoihin, jotka kokoavat ja yhdistelevät tietoa eri lähteistä.

Tässä tarkennuksessa olisi hyvä huomioida myös ne tiedon käyttötarkoitukset, joissa tiedon lähde on jonkin toisen maan viranomainen tai yksityissektorin toimija.

Nämä huomiot olisi hyvä myös tuoda selkeästi esiin arkistotoimijan eli entisen arkistonmuodostajan käsitteen määrittelyssä.

Tekniset yksityiskohdat ja tiedostomuodot

Liikenne- ja viestintävirasto on erittäin tyytyväinen siihen, miten laajasti lakiehdotus ottaa huomioon digitaalisen tiedonhallinnan muutokset ja edistää osaltaan arkistoinnin arkistojen siirtymistä digitaaliseen säilytykseen. Ehdotuksessa ei kuitenkaan oteta yksityiskohtaisemmin kantaa esimerkiksi sähköisten tietoaineistojen siirron standardeihin tai tiedonhallintajärjestelmien yhteensopivuuteen. Näihin liittyvän ohjeistuksen tai suuntaviivojen tarkentaminen voisi olla suositeltavaa, jotta ratkaisut olisivat yhteensopivia pitkällä aikavälillä.

Kansallisarkisto ottaa vastaan laajasti erilaisia tiedostomuotoja ja lakiehdotuksessakin mainitaan tavoitteeksi, ettei tiedostoformaattien muunnoksia tarvitsisi tehdä ennen siirtoa Kansallisarkistoon, vaan asiakirjat pyrittäisiin vastaanottamaan pääosin niiden natiiviformaatissa. Tästä huolimatta on mahdollista, että siirrettävä tiedostomuoto on niin harvinainen, ettei sitä voida vastaanottaa sellaisenaan. Kansallisarkistolla on myös päätäntävalta siirron ajankohdasta.

Liikenne- ja viestintävirasto haluaakin tuoda esille, että harvinaisten tiedostomuotojen tapauksissa siirtomuotoon saattamisesta saattaa koitua siirtäjälle huomattavaakin lisätyötä ja kustannuksia ennakoimattomalla aikataululla.

Forsberg Hanna
Traficom